

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Als een lam ter slachting geleid

Als een lam werd Hij ter slachting geleid, en als een schaap, dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders, alsoo deed Hij Zijn mond niet open

Jesaja 53:7b

Het lijden van de Man van smarten wordt hier vergeleken met dat van een lam en een schaap.

De Heere Jezus werd gebracht bij de slachters en bij de scheerders. Bij de slachters om te sterven en bij de scheerders om beroofd te worden van Zijn bedekking, van Zijn eer en van Zijn Naam.

Als een Lam werd Hij ter slachting geleid. En zij leidden Hem weg, nadat zij Hem gegrepen en gebonden hadden; nadat Hij Zich had laten grijpen en binden, om daarna veroordeeld te worden, om vervolgens te worden overgegeven aan de slachters, door God beschikt.

Als een lam! Als een stemmeloos lam! Alsoo deed Hij Zijn mond niet open. O nee, niet in die letterlijke zin, alsof de Heere Jezus tijdens al de uren van Zijn lijden geen woord gesproken zou hebben. Hij heeft gesproken in de hof tot Zijn hemelse Vader, tot Zijn slapende jongeren, tot Judas, tot de bende, die Hem gevangen wilde nemen. Jezus heeft gesproken tot Kajafas, tot Pilatus. Hij heeft gesproken aan het kruis, tot zevenmaal toe. Nog vlak voor Zijn sterven: "Vader, in Uw handen beveel Ik Mijn geest!"

Maar Hij heeft niet gesproken een woord van verzet tegen het lijden, dat Hem werd aangedaan. Hij heeft niet gesproken om Zijn vijanden te vervloeken. Integendeel! "Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen!" Als Hij gescholden werd,

schold Hij niet weder. Hij heeft het tegenspreken der zondaren verdragen. Als Hij leed dreigde Hij niet.

Als een lam werd Hij ter slachting geleid. Als een lam. Het lam is symbool van onschuld, van weerloosheid, van geduld. Hoe geduldig was de Borg, toen Hij Zich liet nagelen aan het vloekhout, terwijl Zijn tong door dorst was gekloofd, Zijn rug doorploegd van de geselslagen, Zijn hoofd vol bloed en wonden vanwege de doornenkroon. Maar toch: niet toornig, niet opstandig, niet tegenstribbend. Als een lam! Maar toch ook: wat een verschil met een lam. Het lam weet immers niet wat de slachter gaat doen, als het wordt heengeleid naar de slachtplaats. Het lam weet niet wat dat mes betekent, en die schaal om het bloed op te vangen. Het lam is onwetend, maar Christus niet. Hij wist! Hij wist alles nauwkeurig wat men Hem zou aandoen, hoe wreed en ont-erend Zijn dood zou zijn. Denk maar aan de Paasdis, waar Hij het brood brak en de wijn vergoot. Zò zal Hij sterven. Maar Hij is enkel lijdzaamheid. Geen ongepast woord komt over Zijn lippen. Hij zwijgt en Hij lijdt. Hij geeft Zich aan Zijn slachters.

Als een lam ging Hij ter slachting. En Hij was als een schaap voor Zijn scheerders. Zij beroofden Hem van alles, Hij werd naakt aan het kruis genageld. De soldaten dobbelden om Zijn kleed. Maar als een schaap, dat stom is voor het aangezicht van zijn scheerders, alsoo deed Hij Zijn mond niet open.

O, zie Hem toch: de reine, de heilige, de zonde-loze, de schulde-loze Borg! Maar tot zonde gemaakt, tot een vloek geworden. Betalend wat Hij niet geroofd had.

Hij doet Zijn mond niet open. Om de zonde der wereld weg te nemen, wil het Lam Gods geslacht en geschoren worden. Hij wilde het al van eeuwigheid. En toen het erop aankwam deinsde Hij niet terug. De drinkbeker, die Mij de Vader gegeven heeft, zou Ik die niet drinken? O ja, het heeft Hem wel bange worsteling gekost. Denk aan Gethsémané, waar Zijn zweet bloed werd, en Zijn ziel bedroefd tot de dood toe. Maar na de vertroosting door Gods engel is Hij tenvolle bereid: "staat op; laat ons van hier gaan. Hij, die Mij verraadt is nabij!"

De Joodse geschiedschrijver Philo schreef dat bij grote hitte de schapen de scheerders opzochten om van hun zware vacht ontdaan te worden. Welnu, van de Heere Jezus is dit waar. De ijver van Gods huis heeft Hem aldoor verteerd.

Als een lam werd Hij ter slachting geleid en als een schaap dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders, alsoo deed Hij Zijn mond niet open. Zullen we hier maar in stilte verder mediteren? Voor Gods aangezicht? Hoe zullen we deel hebben aan het lijden en sterven van het Lam Gods? Alleen door het geloof. Alleen door geloofsvereniging met dit Lam. Een dood-schuldig, vloekwaardig zondaar kan hier terecht. God in Zijn recht toevallend, gebogen over het Lam, met zijn volle zondelast rustend op het Lam. En nu wordt het mes bereid voor het Lam, opdat de zondaar gered zal worden.

Hij voor mij, daar ik anders de eeuwige dood had moeten sterven.

En dan het Lam aanbidden.

Het Lam, dat altijd leeft,

En altijd voedsel geeft.

Het Lam, beroofd van het deksel van Zijn leven,

Geraakt aan het kruis, om ons Zijn eigen vlees te geven.

Wee ons, wanneer wij op zo grote zaligheid, wanneer wij op die geze-

gende Zaligmaker geen acht zouden slaan.

Ds. M. Vlietstra.

Van de administratie

Ook in deze 14 dagen waarover de verantwoording gaat, konden we weer 8 nieuwe abonnees inschrijven. Er zijn natuurlijk ook abonnees die bedanken wegens hoge leeftijd of om een andere reden en ook abonnees die zijn overleden. Het is daarom fijn als we weer opgaven van nieuwe abonnees ontvangen, zodat wat dat betreft de lege plaatsen weer opgevuld worden en zo mogelijk het aantal abonnees meer wordt.

Aan giften of overbetalingen ontvingen we f 4.117,50. Hartelijk bedankt. Voor de school in Dundas ontvingen we van een Chr. Geref. Kerk f 1.000,-. Er stond geen plaatsnaam bij. Misschien wil de betreffende kerkeraad het ons nog doorgeven, opdat wij het weer door kunnen geven aan de penningmeester van het schoolbestuur in Canada.

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk
verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter, Ds. A. van Heteren en Ds. D. Slagboom.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" opzenden naar: Ds. A. van Heteren, Bruijgomstraat 2, 4251 EP Werkendam. Telefoon 01835-1113.

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720-74202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.

Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm. Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202. Postbus 704350.

Van de redactie

Ontmoetingsdag

We herinneren u aan de komende ontmoetingsdag D.V. zaterdag 9 april in het kerkgebouw van Sliedrecht-Centrum. Aanvang 's morgens 10.30 uur. Sprekers: Ds. M. Vlietstra en Ds. H.C. v.d. Ent.

Aanvang middagbijeenkomst 14.00 uur. Opening Ds. A. v.d. Weerd, spreker Ds. D. Slagboom en sluiting Ds. M.C. Tanis.

Verhuizing Ds. H.C. v.d. Ent

Met ingang van 28 maart luidt het nieuwe adres van Ds. H.C. v.d. Ent:

J.W. van Puttestraat 7, 4233 EJ Ameide, tel. 01836-1114.

We wensen de familie v.d. Ent al het nodige toe in hun nieuwe woonplaats.

Afscheid van Werkendam en intrede te Barendrecht

D.V. donderdag 17 maart hopen we afscheid te nemen van de gemeente van Werkendam in een dienst die belegd wordt in de Gereformeerde Kerk. Aanvang 19.30 uur. Na de dienst is er voor de genodigden gelegenheid tot afscheid nemen.

Met ingang van 21 maart luidt ons adres: Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht, tel. 01806-13069.

D.V. 30 maart zal de bevestiging en intrede zijn te Barendrecht. Beide diensten zullen in het eigen kerkgebouw gehouden worden.

AvH.

Verontrustende ontwikkelingen (22)

Kerkverlating

Dalend ledenbestand

We hebben kunnen lezen dat het aantal leden van de Nederlands Hervormde Kerk in het jaar 1992 met 2% is gedaald. Het percentage hervormden van de Nederlandse bevolking is daardoor afgenomen tot 15,9. De Nederlandse hervormde Kerk vertoont tekenen van vergrijzing en verkleining. Misschien dat u zich de vraag hebt gesteld: Hoe zou het gesteld zijn in de Christelijke Gereformeerde Kerken. Zou daar sprake zijn van een soortgelijke ontwikkeling? Is er reden tot verontrusting ook in onze kerken? Helaas wel. We mogen niet doen alsof er in onze kerken niets aan de hand is. We mogen het niet zo voorstellen alsof er geen enkele reden tot verontrusting bij ons zou zijn. Al is het dan in lichtere mate dan in de Nederlandse Hervormde Kerk, het gaat ook onze kerkdeuren niet voorbij. Het is reeds enkele jaren zo dat het jaarboek een vermindering van het aantal leden moet vermelden. Soms spreek ik mensen die het zeggen dat zij de enige zijn uit het gezin waarin zij zijn opgegroeid, die nog naar de Christelijke Gereformeerde Kerk gaan. We moeten het helaas neerschrijven dat ook in de Christelijke Gereformeerde Kerken sprake is van een ledental dat daalt, ook al is het minder dan in de grote kerken in ons vaderland. De eerlijkheid gebiedt

te zeggen dat kerkverlating in alle delen van de kerken waar de Heere ons in de weg van Zijn voorzienigheid een plaats heeft gegeven wordt aangetroffen. Laten we niet denken dat bepaalde gemeenten of groeperingen hierdoor niet worden getroffen. Laat u ook niet misleiden door het feit dat de kerkgang nog behoorlijk goed is. De kerkverlating begint niet met een onmiddellijk wegblijven uit de kerk maar met een innerlijke afstand en onverschilligheid tegenover het Woord. De vraag moet ook gesteld worden: Hoe is het nu eigenlijk gesteld met de kerkgang van hen die nog opkomen onder de bediening van Gods Woord. Hoeveel traditionele kerkgangers zijn toekomstige kerkverlaters? Een gaan naar de kerk alleen uit een bepaalde traditie is een wankel zaak. Een kerkgang die alleen maar verworteld is in de opvoeding houdt in een aantal gevallen geen stand. Een luisteren naar de prediking alleen voor de vorm is een wankel zaak. Hoeveel van zulke kerkgangers hebben in de loop van de jaren de kerk al de rug toegekeerd?

Een slinkende christelijke minderheid in Nederland

Hier valt over te lezen in een onlangs gepubliceerde studie getiteld "Secularisatie in Nederland, 1966-1991". Dit rapport tekent ons dat de gods-

dienstige situatie in Nederland verre van rooskleurig is. Nederlanders keren steeds massaler de kerk de rug toe. De buitenkerkelijkheid heeft zich de laatste tientallen jaren sterk voortgezet. Het bovengenoemde rapport gaat ervan uit dat in het jaar 2020 driekwart van de bevolking buitenkerkelijk zal zijn. Alle ontwikkelingen die in het rapport gesignaleerd worden wijzen hierop. Tekenen van een herleving worden in dit rapport niet waargenomen. Zal het over enige tijd in geheel Nederland net zo gesteld zijn als nu bijvoorbeeld in een plaats als Almere? Daar is het zo dat 27 procent zich rekent tot een kerk, maar slechts 5 procent gaat daadwerkelijk naar de kerk. De wekelijkse zondagse kerkgang bedraagt 3 procent. Het is niet onze bedoeling over politiek te schrijven. Maar de laatste verkiezingsuitslag geeft ook reden tot verontrusting. Al minder mensen voelen zich blijkbaar aangesproken door christelijke beginselen, wat men daar dan ook precies onder verstaat. Er heeft ruim dertig procent gestemd op het CDA en de kleine christelijke partijen samen. Van een christelijke natie kan dus niet meer gesproken worden. Dan gaan we er nog aan voorbij wat de christelijke beginselen binnen het CDA nog voorstellen gezien bijvoorbeeld het ontstellende feit dat slechts twee leden van de CDA-fractie in de Eerste Kamer tegen de algemene wet gelijke behandeling gestemd hebben. Met 62 stemmen voor en slechts 6 stemmen tegen is de wet gelijke behandeling aangenomen door de Eerste Kamer. Er is sprake van een slinkende christelijke minderheid in Nederland. Zo'n minderheid zal het niet gemakkelijker krijgen. Het wordt steeds moeilijker naar de beginselen van Gods Woord te handelen. De wetgeving beweegt zich al verder van Gods wetten af. Het aannemen van deze wet is terecht getypeerd als een zwarte bladzijde uit de na-oorlogse geschiedenis. Er heeft een omslag plaatsgevonden in het geestelijke klimaat van Nederland na de oorlog. De overheid verwordt al meer tot een niet-christelijke, volledig gesecculariseerde zedenmeester,

Onze kerkgang

We hoeven niet neer te zien op hen die de kerk vaarwel zeggen. Er is geen reden ons te verheffen boven hen die niet meer naar Gods huis gaan om de prediking te beluisteren. Want wij zijn allemaal van dezelfde lap gescheurd,

wat wil zeggen dat de gevallen mens diep in zijn hart, ook al gaat hij naar de kerk, hetzelfde is als zij die niet naar de kerk gaan. In Adam hebben wij God verlaten en het dienen van de Heere vaarwel gezegd. De mens heeft het als het ware uitgeroepen nooit meer naar de Heere te willen luisteren en altijd gehoorzaam te willen zijn aan de vorst der duisternis. Zoals wij ontvangen en geboren worden deugen we totaal niet. Wanneer we nog op de brede weg zijn gaan wij niet in de juiste gestalte op naar Gods huis. Is het dan niet eerlijker de kerkgang na te laten? Is het dan niet veel oprechter nooit meer de prediking te beluisteren? Dat probeert de duivel ons wijs te maken. Het nalaten van de kerkgang gaat tegen Gods Woord in. De Heere wil juist werken door de dwaasheid der prediking. Hij wil harten en levens vernieuwen door het uitdragen van Zijn Woord. Wanneer dat beseft mag worden, zal men het als een voorrecht gaan beschouwen naar Gods huis te mogen en te kunnen gaan. Moge de Heere de kerkgang zegenen tot eer van Zijn Naam en tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk. Misschien zijn er onder u die uit sleur naar de kerk gaan, die bij de kerkgang zijn opgevoed. Die als vanzelfsprekend elke zondag zich naar Gods huis begeven. Als het niet meer dan sleur, kracht van opvoeding en traditie is, is het een wankel zaak. Het moge op de knieën brengen met de bede om ware honger en dorst naar het onderwijs uit Gods Woord. Dat zou mogen gaan leven wat de Psalmddichter vertolkt: "HEERE, ai maak mij Uwe wegen,

door Uw woord en Geest, bekend." Kunt u de kerkgang niet meer missen? Zijn er tijden in uw leven dat u de dagen tot de zondag aftelt? Gaat u ook in de week nog weleens luisteren uit behoefte aan onderwijs? Is het uw hartelijke verlangen op te gaan naar Gods huis? Is de prediking voor u tot zegen geworden? Mag u weten van ontdekkende, verootmoedigende lessen en vertroostend onderwijs uit het Woord Gods? Mag er ook het juiste betrachten zijn van het lijden van Christus? Mag er iets zijn van het leven der dankbaarheid? Dan bent u een ware kerkganger. Wie iets of meer van de tere en kinderlijke vreze des Heeren mag kennen zal de Kerk nimmer verlaten. Daar kunnen Gods kinderen zelf niet voor zorgen. Daar zorgt de Heere Zelf voor. In Zijn nooit aflatende liefde en trouw behoedt en bewaart Hij de Zijnen temidden van de grootste gevaren. Hij beschermt hen tegen de aanvallen van de vorst der duisternis. Hij zorgt ervoor dat de listen van de satan niet zullen slagen. Al wat in de poorten der hel wordt uitgedacht zal niet verwerkelijkt worden. Want de HEERE is zo getrouw als sterk en Hij zal Zijn werk voor Zijn Kerk voleinden. De kerkgang hier beneden is dan een voorsmaak van de eeuwige zaligheid. De dag zal komen dat Gods kinderen eeuwig bij de Heere zullen zijn. Dan zullen zij eeuwig drinken uit de kelk des heils verworven door Christus, Die de lijdensbeker tot de laatste druppel toe geleefd heeft.

Ds. A. van Heteren.

Nederlandse Geloofsbelijdenis (61)

"..het ware lichaam en het bloed van Christus ontvangen.."

Christus heeft het Avondmaal ingesteld om de leden van Zijn geestelijk huisgezin te voeden en te onderhouden. Hij is het ook Zelf, waardoor hun geestelijk leven gevoed en onderhouden wordt. In die twee zinnen kunnen we het gedeelte van artikel 35 samenvatten, dat we de vorige keer hebben behandeld.

Nu moet de vraag gesteld worden: hoe komt dit nu in het Heilig Avondmaal uit? De Heere gebruikt allereerst Zijn Woord tot geestelijke voeding. Hongerigen worden gevoed met het Brood des levens door middel van de bediening van Gods Woord. Langs de weg van het ware geloof wordt dit

door Gods kinderen ervaren. Zij hebben de prediking lief en het gedurig verkeren bij Gods Woord. Hoe onverdiend en groot is het wonder, als de Heilige Geest dit gebruikt tot ontsluiting van de gemeenschap met Christus en Zijn weldaden.

Nu is het Avondmaal als sacrament geschonken bij het Woord, opdat ook door dit middel die gemeenschap gekend zal worden. Dat wil niet zeggen dat het Heilig Avondmaal in dit opzicht een bijkomstigheid zou zijn! Veeleer kunnen we zeggen dat juist de tafel des Heeren zo sprekend uitkomt als de tafel der gemeenschap met Christus.

Artikel 35 belijdt dit wel op een heel stellende manier. Wie het gedeelte voor

ditmaal goed doorleest moet dat wel opmerken. Het zal haast verwondering opwekken, dat het zo sterk wordt uitgedrukt. Zelfs is het niet onmogelijk dat het vragen oproept: is dat wel zo bij het Avondmaal? Lijkt het niet een beetje Rooms als het zo gezegd wordt? Ik denk bijv. aan deze zin: „Dat hetgeen door ons gegeten en gedronken wordt, het eigen en natuurlijke lichaam en het eigen bloed van Christus is..”.

Laat echter niemand denken dat onze belijdenis zich té stellig uitdrukt. Het kon wel eens een slecht teken zijn dat deze zaken onder ons zo benaderd worden!

We zijn zo vervreemd van het echt geestelijk spreken van onze belijdenis. De geestelijke wijze waarop hier weer het Heilig Avondmaal benaderd wordt kan én wil niet tekort doen aan wat God in Zijn tafel voor het ware geloof geschonken heeft. Ondertussen hopen we een en ander nader te zien als we nu worden geleid naar het vervolg van artikel 35: “Om ons dit geestelijk en hemels brood af te beelden, heeft Christus verordend een aards en zienlijk brood, hetwelk een Sacrament is van Zijn lichaam en de wijn tot een Sacrament Zijns bloeds; om ons te betuigen, dat wij, zo waarachtiglijk als wij het Sacrament ontvangen en houden in onze handen en het eten en drinken met onze mond, waarmede ons leven daarna onderhouden wordt, wij ook zo waarachtiglijk door het geloof (hetwelk de hand en mond onzer ziel is) het ware lichaam en bloed van Christus onze enige Zaligmaker, ontvangen in onze zielen tot ons geestelijk leven.

Nu zo is het zeker en ongetwijfeld, dat ons Jezus Christus Zijn Sacramenten niet tevergeefs heeft bevolen. Zo werkt Hij dan in ons al wat Hij door deze heilige tekenen ons voor ogen stelt; hoewel de wijze ons verstand te boven gaat, en ons onbegrijpelijk is, gelijk de werking des Heiligen Geestes verborgen en onbegrijpelijk is.

Intussen zo feilen wij niet, als wij zeggen, dat hetgeen door ons gegeten en gedronken wordt, het eigen en natuurlijke lichaam en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze op welke wij dit nuttigen, is niet de mond maar de geest door het geloof. Alzo dan blijft Jezus Christus altijd zittende ter rechterhand Gods, Zijns Vaders, in de hemelen, en laat toch daarom niet na, ons Zijns deelachtig te maken door het geloof”.

Onderwijzen tekenen

Hier worden de tekenen genoemd, die ons bekend zijn: brood en wijn. “Christus heeft ze verordend”, zegt onze belijdenis. We weten ook, dat deze tekenen onderwijzend zijn. Het verbroken brood beeldt uit het verbroken lichaam van Christus en de vergoten wijn in het vergoten bloed van Christus. De Heidelbergse Catechismus spreekt daar zo treffend over, als het geloof in Zondag 28 belijdt: “..dat Zijn lichaam zo zekerlijk voor mij aan het kruis geofferd en gebroken en Zijn bloed voor mij vergoten is, als ik voor ogen zie, dat het brood des Heeren mij gebroken en de drinkbeker mij medegedeeld wordt..” Daar wordt het onderwijs verstaan, dat allereerst in die tekenen komt.

Onze belijdenis laat dit uitkomen als er staat dat het “zienlijk” brood het Sacrament van Zijn lichaam is en de wijn het Sacrament van Zijn bloed. Er ligt aanschouwelijk onderwijs in. Het predikt wat Christus voor de Zijnen heeft gedaan, die in zichzelf niet anders zijn dan verloren zondaren.

Daar is meer. De tekenen worden aan de tafel toegereikt aan de gelovigen, zowel het verbroken brood als de wijn. Zij worden ontvangen, er wordt gegeten en gedronken. Geheel in de lijn van Calvijn wordt dit betrokken op de geestelijke voeding. Zo ontvangt de ziel het ware lichaam en het bloed van Christus. Zo wordt de gemeenschap met Christus gekend. Er is een geestelijk eten van Zijn vlees en drinken van Zijn bloed.

De gemeenschap met Christus aan Zijn tafel

We moeten er vooral op letten, dat onze belijdenis de volle nadruk legt op de gemeenschap met Christus aan Zijn tafel. Veel zou daarbij gezegd kunnen worden over de achtergronden, waarom dit hier zo beklemtoond wordt, zoals de strijd tegen Rome en de verschillende opvattingen in de tijd der reformatie. We doen het niet en blijven bij de positieve wijze van spreken zoals die bij Calvijn gevonden wordt en die naar ons gevoelen het meest naar Gods Woord is.

Laat het voor ditmaal voor ons genoeg zijn, dat Calvijn en onze Nederlandse Geloofsbelijdenis het deelhebben aan Christus als een beheersende zaak aan de tafel des Heeren hebben gezien.

We kunnen dat opmerken in een geschrift van Calvijn, de Catechismus van Genève. In de vragen en antwoor-

den over het Avondmaal komt het uit. De instelling van het Heilig Avondmaal wordt in deze lijn verklaard: “..en ten eerste zou ik van u willen weten, wat de betekenis ervan is? Het is daarom door Christus ingesteld om ons te leren, dat onze zielen door de gemeenschap aan Zijn lichaam en bloed opgevoed worden tot de hoop van het eeuwige leven, en ons dat zeker maken”.

De twee tekenen, brood en wijn, betreft hij hier ook op: “Waarom gebruiken wij twee tekenen? Daarom komt de Heere onze zwakheid te hulp, om ons gemeenzamer te leren, dat Hij niet alleen de spijs voor onze zielen, maar ook de drank is, opdat wij niet ergens anders dan in Hem alleen enig deel van geestelijk leven zouden zoeken”.

Dat het Heilig Avondmaal allereerst stelt, dat die gemeenschap van God uit bereid is en gegrond ligt in de dood van Christus, komt ook duidelijk uit in die vragen en antwoorden. Het Avondmaal verwijst in de tekenen naar het enige offer van Christus. De gekruiste Christus spreekt aan Zijn tafel. Hij heeft Zichzelf overgegeven voor een schuldig volk om de gemeenschap te verwerven die zij kwijt waren geraakt door de ongerechtigheid.

Tegelijkertijd spreekt dat Avondmaal van het deelhebben aan Hem. Het gaat er juist om dat “de kracht en de vrucht van Zijn dood toe ons overkomen”. Er is een ontvangen van Hem door het geestelijk eten en drinken van Zijn vlees en bloed.

Geen twijfelachtige zaak!

Onze belijdenis wordt het niet moe te zeggen dat het voor de ware gelovigen niet om een “misschientje” gaat, als gezegd wordt dat zij door het Heilig Avondmaal mogen delen in Christus en Zijn weldaden. Uitdrukkingen als: “zo is het zeker en ongetwijfeld” en “intussen zo feilen wij niet” moeten hier wel opgemerkt worden. En weer kunnen we wijzen op hetzelfde geschrift, de Catechismus van Genève. Daar staat ook die vraag: “Hebben wij in het Avondmaal alleen maar een betekening van die weldaden, die gij genoemd hebt, of worden ze ons daar in werkelijkheid geschonken? Het antwoord is veelzeggend: “Daar onze Heere Christus de waarheid zelf is, is het allerm minst twijfelachtig, dat Hij de beloften, die Hij ons daar geeft, tevens ook vervult, en bij die tekenen de waarheid ervan voegt. Daarom

twijfel ik niet, dat gelijk Hij met woorden en tekenen betuigt, ons zo ook van Zijn wezen deelgenoten maakt, waardoor wij in één leven met Hem samengroeien”.

Calvijn zoekt niet de grond in het aanzitten van de ware gelovigen noch in hun geloof of bevinding maar in Zijn beloften, zoals die in de instellingswoorden doorklinken.

De wijze waarop gegeten en gedronken wordt

Ik kan me toch voorstellen dat iemand zegt: dit is me te hoog! Wellicht wordt zelfs gemeend, dat het zo gevaarlijk is voor de praktijk: zo kan het schijngehoof z'n gang gaan! Ga er dan niet aan voorbij, dat het hier niet gaat om het uiterlijk aanzitten aan de tafel des Heeren, het eten en drinken alleen maar met de mond. We zullen er in onze belijdenis nog nader op terugkomen. Het gaat om het geestelijk eten en drinken door de Geest en door het geloof: “maar de wijze, op welke wij dit nuttigen, is niet de mond maar de geest door het geloof”. Het is het werk van de Heilige Geest, waardoor het sacrament die werking heeft. Hij doet delen in de gemeenschap met Christus. Hier blijft onze belijdenis voor het geheim staan, hoe het kan dat aan de tafel des Heeren die gemeenschap geschonken en gekend wordt. Het gaat ons verstand te boven en is onbegrijpelijk. Zo is toch ook de werking van de Heilige Geest verborgen en onbegrijpelijk. Dat wil niet zeggen dat de kracht ervan niet gevoeld, niet gekend wordt. Ook niet dat de vruchten ervan verborgen blijven. Zo willen sommigen het ook wel eens voorstellen! We hopen nog in de gelegenheid te zijn om daarvan iets te zeggen. Maar het gaat hier over de wijze waar-

op de gemeenschap met Christus tot stand komt aan de tafel des Heeren. Dáárvan moet gezegd worden: dát is het geheim van de Heilige Geest.

Die Heilige Geest werkt het geloof dat Christus in de tekenen mag zien, mag aannemen, als die tekenen ontvangen worden. Die Geest doet dat geloof rusten op Zijn volbracht werk, zoals het in die tekenen naar de Zijnen toekomt. Die Geest doet delen in de vereniging met Christus door middel van het eten en drinken. Het voedsel wordt één met ons natuurlijk lichaam en voor het geloof, gewerkt door die Geest, is er de vereniging met Christus Zelf.

Hoe kan het?

Een vraag blijft hier nog: Hoe kan er gemeenschap met Christus zijn aan Zijn tafel, daar Hij nu toch niet meer lichamelijk op aarde is? Christus is immers nu in de hemel, gezeten aan de rechterhand Zijns Vaders. Dat staat niet in de weg! Het gaat om de gemeenschap met Hem door de Heilige Geest. Er is een mystieke unie tussen Christus en de Zijnen, Die de Heilige Geest werkelijkheid maakt en telkens weer doet beleven door het geloof. Dan is er in het gelovig aanzitten aan Zijn tafel een geestelijke gemeenschap met Christus in de hemel.. Voor de verborgen en wonderkracht van de Heilige Geest is het niet teveel om “te verbinden, wat anders door afstand van plaatsen gescheiden is”.

We moeten zeggen: 't gaat hier over een grote verborgenheid. Rijk is het als we die voor eigen hart en leven beleven! Het moge ons allen tot de vraag brengen, of het zó voor ons al werkelijkheid geworden is!

D. Slagboom.

telt hetgeen Calvijn noemde het samen religionis! Het zaad der religie, als het vermogen althans om boven het redeloze dier uit te rijzen en vatbaar te zijn voor God en godsdienst.

Alles verloopt nu goed en redelijk zolang en in die mate als deze Logos Zijn wereld doorwoont. Maar als deze Logos Zich nu zou terugtrekken of minder zou doen gelden in Zijn wereld dan gaat het licht tanen en eindelijk onder in de duisternis, en beginnen alle fundamenten der aarde te wankelen.”

Als de Heere wijkt dan wordt alles een ruïne, ravage en ondergang. Kosmos betekent letterlijk sieraad, wijkt de Heere dan wordt de kosmos een chaos. Maar opdat de Logos Zich in het eind zal handhaven in Zijn triumf dwars door de ondergang heen, in een nieuwe kosmos komt de Kerk in de tijd van oordelen en gericht.

Het oordeel begint van het huis Gods

Want het is de tijd, dat het oordeel beginne van het huis Gods; en indien het eerst van ons begint, welk zal het einde zijn dergenen, die het Evangelie van God ongehoorzaam zijn?

(1 Petrus 4:17)

Wij hebben in het eerste artikel geschreven, dat de Kerk des Heeren in heel het wereldproces in het middelpunt staat. Dat de goddelozen op deze wereld tijdelijk een plaats innemen is mede omdat de Kerk er moet zijn en komen, totdat het getal der uitverkorenen vol zal zijn.

Echter de Kerk des Heeren zal mede het oordeel ingaan. Voor die Kerk zal dat zijn tot haar reiniging, loutering en heiliging. De Kerk is niet zoals zij behoort te zijn. Zie maar op de droeve verdeeldheid en verscheurdheid van het lichaam van Christus, waarbij wij het allen ondanks de roep om eenheid zo gemakkelijk kunnen uithouden.

Wel zij opgemerkt, dat wij niet moeten denken dat deze verdeeldheid en verscheurdheid principieel wordt opgelost door congressen, vergaderingen en synodes, door passen en meten, door schikken en toegeven, maar alleen door een Reformatie door de Heilige Geest.

De oorzaak van de droeve toestand van de Kerk is in het algemeen afwijkingen in leer en leven en een veraf leven van de Heere. Daarom zal de Heere alle kerken en groepen betrekken in de grote verzoeking, die over de aarde zal komen en brengen in en door het oordeel tot een ongekend,

De toekomst van de Zoon des mensen (3)

In het vorige artikel eindigde ik met een uitspraak van prof. G. Wisse: “Het logische gevolg van het leven uit de beginselen van het ongeloof en de Godverzaking is, dat de mens zelf het vonnis wat hij opriep ook aan zichzelf zal helpen voltrekken.”

Daarbij zou ik willen wijzen op nog iets zeer belangrijks wat Wisse in dit verband opmerkt over het werelddrama dat zich zal voltrekken: “Alle dingen zegt de Heilige Schrift zijn gemaakt door het Woord (Johannes) dat is door Zijn Zoon als de Logos, dat wil zeggen als de persoonlijke

eeuwige goddelijke wijsheid, die haar huis heeft gebouwd, heel Gods heelal, op de zeven pilaren: deze Logos doorwoont de schepping, geeft er gestalte, wet en orde aan; ze is er een “redelijke” creatie door. En ieder mens wordt er bij de geboorte door verlicht komende in de wereld; dat is niet de wedergeboorte, maar dat ieder mens als een redelijk zedelijk wezen wordt geboren met zelfbewustzijn, verstand en redelijkheid; daardoor hebben wij bewustzijn van onszelf, kunnen wij in relatie met anderen verkeren, zijn wij ook verantwoordelijk enz. Hier wor-

geweldige en radicale ommekeer en reformatie, waarbij alles (leer en (of) leven) zal gereinigd worden waarbij al wat niet uit God is en Zijn Woord zal uitgezuiverd worden, opdat in het eind niets anders overblijft dan alleen wat waarachtig door God is vernieuwd. *Wij houden in het eind alleen de zuivere en totaal gezuiverde Una Sancta, de Bruid des Lams, voor de Bruiloft gereed (G. Wisse).*

Welnu dan zal er nog heel wat moeten gebeuren. Het oordeel begint van het huis Gods uit, want het gaat alles en allereerst om Gods Kerk en volk. Het volk van God moet vóór alles bij het naderen van de voleinding er Gode waardig uitzien.

Daarom kastijdt de Heere Zijn Kerk, omdat Hij haar lief heeft in Christus met een eeuwige liefde. De rechtvaardige zal nauwelijks zalig worden zegt Petrus. Dat betekent zalig worden in de nauwe weg van heiligmaking. Daarom kan het oordeel over het huis Gods in zoveel opzichten ook een zegen worden genoemd. Immers Petrus schreef niet over het eindgericht zonder meer, maar hij heeft daarmee de Godeverheerlijkende bedoeling op het oog, namelijk er komt een nieuwe hemel en aarde, waarop gerechtigheid wonen zal.

De wereld rijp gemaakt voor het ontvangen van Christus

Met en door Zijn wederkomst zal Christus in heerlijkheid alle koninkrijken in bezit nemen, opdat God zal zijn alles en in allen.

De wereld wordt rijp gemaakt voor zulk een ontvangen van de Zoon des mensen. In Mattheüs 24:32 lezen wij: En leert van den vijgeboom deze gelijkenis; wanneer zijn tak nu teer wordt, en de bladeren uitspruiten, zo weet dat de zomer nabij is.

Calvijn tekent daarbij aan: "Het is dit, dat gelijk de bomen in de winter, door de felheid der koude samengetrokken, meer kracht bezitten, maar wanneer die hardheid voor weekheid heeft plaatsgemaakt, brozer schijnen, ja zelfs spijten om de nieuwe uitspruitende tak plaats te geven, zo ook de kerk vol kracht is, al meent het vleeselijke verstand, dat de verdrukkingen haar krachteloos maken. Want gelijk het sap dat door geheel het binnenste van de boom is verspreid wanneer hij een verweking heeft ondergaan met alle kracht uitbreekt, om hetgeen dood was weder te vernieuwen, zo ook roept de Heere uit het verderf van de uitwendige mens de volkomen vernieuwing der Zijnen te voorschijn." Zo is het in het persoonlijke geestelijke leven als de Heere nabij is om te verlossen, om in de ruimte te leiden. Maar ook de tekenen der tijden zeggen ons, deze "werking" die gaat door heelal en mensheid is de doorsiddering vanwege het Koninkrijk, dat in zijn volle openbaarwording nabij is. Tegelijkertijd is het de tijd van verdrukkingen voor de Kerk Gods als nooit tevoren, maar deze verdrukkingen zullen haar "week" maken tot volle levensopenbaring. De Koning en Zijn rijk zijn komende, maar dit zal bijzonder tot heerlijkheid van Gods Kerk worden.

Het is opmerkelijk, dat ook Wisse verwacht dat er dan ook oplevingen, bijzondere opwekkingen, bekeringen, geestelijke opvaarten, zoals hij het noemt zullen plaatsvinden bij allerlei volken, kerken en onder allerlei vormen.

We zijn heden nog niet toe aan die grote volle opwekking, aan die met heimwee verbeide ure. Wordt vervolgd.

Katwijk aan Zee, Ds. J. Veenendaal.

die per 1 jan. 1995 ontstaat, werd gekozen: Ds. H. Last van Noordscheschut. Hij hoopt D.V. per 1 augustus a.s. in dienst van de Zending te treden.

Deputaten danken de kerken voor hun meeleven en gebed rondom deze vacatures.

Zendingsblad en Werkwoord gaan verder als Doorgeven

Deputaten Zending en Deputaten Hulpverlening van de Chr. Geref. Kerken gaan hun bladen Zendingsblad en Werkwoord samenvoegen.

Het nieuwe blad krijgt de naam Doorgeven. De naam wijst op het doorgeven van het evangelie, het doorgeven van barmhartigheid en ook het doorgeven van nieuws.

Het eerste nummer valt rond D.V. 20 maart 1994 bij elk Chr. Geref. adres in de bus. De deputaatschappen blijven in het blad per pagina duidelijk herkenbaar. Er was al een goede samenwerking in de vorm van het meezen in het Zendingsblad van het groene katern Werkwoord.

Deputaten Zending en Deputaten Hulpverlening.

Bindende band en helpende hand

Over dit onderwerp hoopt D.V. **Ds. J.H. Velema** uit Nunspeet te spreken op **zaterdagmorgen 12 maart** a.s. in De AKER te Putten tijdens de **jubiläum-bijeenkomst** ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het **V.S.G.B.**

Het V.S.G.B. (Verband van Scholen van Gereformeerde Belijdenis) wordt gevormd door schoolbesturen met daarbij aangesloten scholen, die zich willen stellen op de basis van de Heilige Schrift als Gods Woord, naar de verklaring daarvan in de Gereformeerde belijdenisgeschriften (de Drie Formulieren van Enigheid).

Dit Verband werd opgericht op 8 maart 1969 uit onvrede met de fusie van de onderwijsorganisaties C.N.S., C.V.O. en G.S.V. tot één grote besturenorganisatie voor het christelijk onderwijs. De grondslag van die orga-

Van de deputaten voor de Buitenlandse Zending

Deputaten kunnen tot hun grote vreugde en dankbaarheid aan de kerken meedelen dat zij op hun vergadering van maandag 14 februari j.l. in twee vacatures konden voorzien:

In de vacature van Ds. en mw. H. Jonkman-T.A. van der Beek (Kwa-Ndebele) werden benoemd: Ds. en mw. G. Huisman-W. Luiten te Wormerveer.

Deputaten hopen van harte dat de politieke ontwikkelingen in Zuid-

Afrika dermate positief zullen verlopen, dat hun uitzending eind 1994/begin 1995 verantwoord zal zijn. Daarom vragen zij de kerken om voorbede te doen voor de leiders en de kerken in Zuid-Afrika, opdat zij in wijsheid de weg naar een nieuw Zuid-Afrika mogen zoeken en vinden.

In de vacature van Ds. en mw. M. Rebel-H. Hekkert kon nog geen beslissing worden genomen.

In de vacature van zendingssecretaris,

nisatie bood onvoldoende waarborgen tegen het oprukkende modernisme in de christelijke school.

In het licht van de hedendaagse ontwikkelingen rond de christelijke school is de grondslag weer uitermate actueel. Zo ook de betekenis van het gereformeerde belijden. Wat doen we ermee in de praktijk? En wat is de zin ervan voor de school van de toekomst? Ds. J.H. Velema hoopt o.a. op deze vragen in te gaan.

Gaarne nodigen wij alle **ouders, onderwijsgeevenden, schoolbestuurders en andere belangstellenden** uit om deze bijeenkomst, verbonden aan onze jaarvergadering, mee te maken. De bijeenkomst wordt gehouden in De AKER te Putten. Aanvang **10.00** uur v.m.; sluiting van het openbare gedeelte uiterlijk om 12.30 uur. Een jeugdkoor zal aan de bijeenkomst medewerken.

Het bestuur V.S.G.B.

Dagactiviteiten- centrum De Doorgang GLIAGG De Poort

Graag willen wij u kennis laten maken met de jongste vorm van hulpverlening binnen de Gereformeerde Geestelijke Gezondheidszorg in regio Zuid-Holland Zuid.

In augustus 1993 is in Puttershoek en in Dordrecht een gereformeerd activiteitencentrum opgericht die de naam "De Doorgang" kreeg. "De Doorgang" maakt deel uit van de GLIAGG (Gereformeerde Landelijke Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg). Bij de uitvoering wordt samengewerkt met de GLIBW (Gereformeerde Landelijke Instelling voor Beschermende Woonvormen) en het GPZ (Gereformeerd Psychiatrisch Ziekenhuis).

"De Doorgang" staat open voor mensen die ten gevolge van psychische moeilijkheden:

- Geen of onvoldoende contacten met andere mensen hebben.
- Tijdelijk of blijvend de druk van het leven niet aankunnen.
- Niet in staat zijn passend werk te vinden.
- Geen invulling van de dag of dagstructuur hebben en dat wel willen (leren).

"De Doorgang" biedt diverse mogelijkheden zoals creatieve en werkach-

tige activiteiten, arbeidsrehabilitatieprojecten, cursusbegeleiding en gezamenlijke activiteiten.

Het is mogelijk om na verwijzing door een (gereformeerde) hulpverlenende instantie of een vrijgevestigde psychiater/hulpverlener als bezoeker of als deelnemer "De Doorgang" een of meer dagdelen te bezoeken en deel te nemen aan de diverse mogelijkheden (een dagdeel in drie uur).

De kosten hieraan verbonden bedragen f 2,50 per dagdeel voor de koffie en wat kleine extra's.

"De Doorgang" te Puttershoek, Rembrandtlaan 1 (tel. 01856-1632) is geopend op dinsdag en donderdag van 9.00-12.00 uur.

"De Doorgang" te Dordrecht, Singel 184-186 (tel. 078-132016) is geopend op maandag van 9.00-12.00 uur en van 13.00-16.00 uur en op woensdag van 9.00-12.00 uur.

Voor de activiteiten hebben wij twee begeleidsters, die voor al het werk moeten zorgen. We zouden daarom graag in contact komen met mensen die zich als vrijwilliger in willen zetten om de begeleiding te ondersteunen.

Wilt u meer informatie over de werkwijze, het werk etc. van "De Doorgang" of wilt u zich aanmelden voor een vrijwilligersfunctie dan kunt u contact opnemen met GLIAGG de Poort, t.a.v. mevr. G.G. van der Boom-Los (coördinator), Postbus 490, 3300 AL Dordrecht. Tel. 078-315040.

ZOA geeft Somaliërs nieuwe hoop

Eind februari sluit ZOA-vluchtelingenzorg een medisch noodhulpprogramma af in noord-oost Somalia. In deze door hulporganisaties en media vergeten regio ligt, vlak bij de frontlijn tussen twee rivaliserende clans, de op vier na grootste stad van Somalia, Galkayo. Tijdens drie jaar oorlog viel de stad korte tijd in handen van krijgshoofd generaal Aidid. Honderden inwoners verloren daarbij het leven, waarna de rest wegvlocht. De stad is nu grotendeels verwoest.

Fataal

ZOA biedt in samenwerking met de Zwitserse organisatie MEDAIR een jaar lang medische hulp die de ergste nood onder de bevolking wegneemt. Duizenden patiënten krijgen een gra-

tis behandeling of worden opgenomen in een klein ziekenhuis. Een tuberculose kliniek geeft veel patiënten nieuwe hoop op genezing van de anders fatale ziekte. Bovendien reist ZOA-verpleegkundige Nannie van Iperen wekelijks langs afgelegen nomadische dorpjes in de wildernis om moeders en traditionele vroedvrouwen te helpen bij bevallingen en geboorteproblemen. In Somalia overlijden veel moeders kort na een geboorte door chronische bloedarmoede, complicaties vanwege vrouwenbesnijdenis of een gebrek aan verloskundige kennis. Ook sterven veel babies aan de gevolgen van de traditionele "geneeskunde". Zo zou het maken van brandwonden helpen tegen infecties en denken velen dat het uitsnijden van hoektandjes helpt tegen diarree. Een insect in de tan veroorzaakt de kwaal...

In Galkayo zelf zijn achtergebleven granaten en landmijnen een groot gevaar voor de bevolking en het team van hulpverleners. Veel kinderen spelen met rondslingerende wapentuig en raken zwaar gewond door ontploffingen. De aanwezigheid van de ZOA kliniek betekende de redding voor veel slachtoffers.

Nieuwe hoop

Een jaar na de start blijkt het programma van ZOA van grote betekenis te zijn geweest voor de bevolking. Behalve medische zorg geven de hulpverleners nieuwe hoop aan de bevolking, in een periode dat bijna alle hulp naar het zuiden van Somalia ging. Veel gevluchte inwoners bleven ondanks een pasgetekende vrede weg, uit angst voor nieuwe gevechten en de rauwe herinneringen aan de meege maakte wrede daden. De aanwezigheid van ZOA hulpverleners gaf hen moed en vertrouwen. Veel mensen kwamen daardoor terug en begonnen aan de wederopbouw. Het leven in Galkayo komt langzaam weer op gang.

Na het vertrek van ZOA wordt de medische hulp gedeeltelijk voortgezet door de organisatie Partners In Development uit Kenya.

Meer informatie wordt graag verstrekt door: Egbert Fokkema, PR-manager ZOA-Vluchtelingenzorg, tel. 055-663833, fax 055-668799.

Boekbesprekingen

Dr. R. Seldenrijk, **Organen en weefsels op reis**, een medisch-ethische

afweging van de transplantatiegeneeskunde, 222 blz. f 37,50, Uitgeverij J.J. Groen en Zoon.

Het boek bevat 24 hoofdstukken en van elk hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven. In het eerste deel van het boek wordt een overzicht gegeven van alle medische transplantatiemogelijkheden. Er wordt geschreven over huid- en hoornvliestransplantatie, ontdekking van de afweeronderdrukking, niertransplantatie, harttransplantatie en zenuwstelsel, bloedtransfusie, levertransplantatie, eilandjes van Langerhans, longtransplantatie. De meniscustransplantatie verkeert nog in een experimenteel stadium. Britse artsen overwegen eicellen van overleden vrouwen te oogsten ten behoeve van onvruchtbare seksegenoten. In het tweede deel van het boek worden de transplantatiemogelijkheden beoordeeld vanuit de christelijk medische ethiek. De vraag wordt gesteld of de transplantatiegeneeskunde een geweldig succes is van de biomedische wetenschap of een waarschuwend uitingvorm van een technologische cultuur. Gesteld wordt op blz. 147 dat er bij geconstateerde hersendood getransplanteerd mag worden. Op blz. 152 lezen wij dat het transplanteren van een lever van levende bloedverwanten discutabel is vanuit medische en ethische overwegingen. Het zou binnen korte tijd twee doden in een gezin kunnen betekenen. Op blz. 177 wordt de vraag gesteld of anencefalen voor transplantatiedoeleinden mogen gebruikt worden. Op blz. 190 en 191 wordt samenvattend geconcludeerd: "De Bijbel geeft geen rechtstreekse informatie over transplantatiegeneeskunde; wel kunnen bijbelse grondlijnen worden ontdekt. Zo is er een algemeen beroep om onze naaste lief te hebben en dat in daden te tonen. Ons lichaam is het wettig eigendom van de Heere; we moeten het stellen tot een Gode welgevallig offer. Met het accepteren van de bloedtransfusie is de transplantatiegeneeskunde als principe aanvaard.

Donorschap kan worden aangemerkt als een daad van christelijke liefde, maar er is geen morele verplichting. Eerlijke en verantwoorde afweging geschiedt voor Gods aangezicht. De verwachting van de opstanding van de doden en het geloof in het eeuwige leven worden niet tenietgedaan als het lichaam om welke reden dan ook niet "gaaf" ter aarde wordt besteld. Gods raadsplan heft onze menselijke verantwoordelijkheid niet op. Met die

verantwoordelijkheid kunnen mensen verschillend omgaan." Wie zich wil of moet bezinnen over transplantatiegeneeskunde doet er goed aan dit boek ter hand te nemen.

H. van Dam, **Bijbelse vertellingen voor jonge kinderen**, met tekeningen van Jaap Kramer, 263 blz., f 44,95, Uitgeverij den Hertog B.V., Houten.

Deze Bijbelse vertellingen zijn geschreven voor jonge kinderen van 4 tot 8 jaar. Voor hen is het woordgebruik van de "Kinderbijbel van Vreugdenhil" nog te moeilijk. Het is dus niet de bedoeling van de schrijver Vreugdenhil te vervangen, maar om een "voorloper" ervan te schrijven. Moeilijke woorden worden vermeden. De verhalen bestaan uit korte zinnen. Het boek bevat 79 verhalen uit het Oude Testament en 46 uit het Nieuwe Testament. Dhr. van Dam is oud-directeur van de Ds. G.H. Kersenschool in Ridderkerk en ouderling van de Gereformeerde Gemeente aldaar. Van Dam heeft een toepassing bij elk verhaal. Die toepassing vinden we of aan het einde van de vertelling of er tussendoor. Het boek bevat geen illustraties van de Zaligmaker. Naast overheersende waardering willen we toch wel een enkele kanttekening maken. De illustraties doen onzes inziens niet altijd recht aan de werkelijkheid.

De afbeelding van de ark op blz. 25 lijkt ons niet juist en de uitdrukking op de gezichten vinden we soms vreemd. Maar wellicht kijken kleine kinderen er anders tegenaan.

Misschien had ook geprobeerd kunnen worden wat meer afwisseling te brengen in de verwoording van de toepassing zodat die toepassing wat meer rechtstreeks uit de behandelde stof zou voortvloeien.

Prof. G. Wisse, **Mag ik ten avondmaal gaan?**, vijftiende druk, 48 blz., f 9,90, Uitgeverij den Hertog B.V., Houten.

Dit zeer bekende en veel gelezen geschriftje van prof. G. Wisse behoeft geen nadere aanbeveling. Voor het eerst is het verschenen in 1949, maar er is nog steeds vraag naar. Naast het meer uitgebreide boek van prof. G. Wisse over het Avondmaal getiteld "Doe dat totdat Hij komt" geeft dit geschriftje in kort bestek veel waardevols aan. Vragen omtrent het al of niet ten Avondmaal mogen gaan zijn er de

tijden door geweest. Hier wordt ons een waardevol boekje geboden dat in kort bestek veel geeft.

1944

1994

In verband met het 50-jarig bestaan van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Katwijk aan Zee wordt D.V. vrijdag 8 maart 1994 een

herdenkingsdienst

gehouden in de Christelijke Gereformeerde Bethelkerk, Duinrustplein 10, aanvang kwart voor acht.

De dienst zal worden geleid door de plaatselijke predikant Ds. J. Veenendaal.

Leden, oud-leden, meelevenenden en belangstellenden worden hartelijk uitgenodigd deze dienst bij te wonen.

Plaats uw familieberichten in

Bewaar het Pand

Voor belijdenisgeschenken:

BOEKHUIS het KOMPAS
SCHERPENZEEL
Dorpsstraat 164, 03497-4355

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer (B.K.G.M.)

Reeds velen maakten gebruik van de bemiddeling voor Kraam- en/of Gezinszorg.

Heeft u Kraam- of Gezinszorg nodig en u bezit geen TV, bel dan gerust.

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer

Telefoon 02943 - 1145, mevr. J. Meijer.